קכז:

כיון דחזיא לכהן שפיר דמי. אע"ג דאמר בשילהי כירה (לעיל דף מז.) דבגדי עניים לעשירים לא הכא לכ"ע חזיא אלא מיסורא הוא דרביע עליה[א] אבל הכא לא חזו מממא גריעותא ומהאי טעמא נמי לא אמרינן הכא טעמא דבסמוך דאי בעי מפקר לנכסיה והא דאמר בפרק כל הכלים (לעיל ד' קכה.). שירי פרוחמיות אמין בהן ג' על ג' אין מטלטלין אותן משמע הא יש בהן אלא ג' אלא ממלטלים היינו לעניים א"ל אפילו לעשירים בנית עניים: **דאי בעי מפקר לנכסיה.** [ב]הוה מצי למימר [ג]כדלעיל כיון דחזי[ד] אלא כיון דמשכח טעמא דאפי' לדידיה מצי חזי אמר לו אין לי תן לי קרקע אי לי תן לי בהמה אין לי תן לי כרים וכסתות אין לי הפשל כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש לאחר הרגל נטל בעה"ב שכרו בידו ועמו משוי ג' חמורים אחד של מאכל ואחד של משחה ואחד של מיני מגדים והלך לו לביתו אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו אמר לו בשעה שאמרת לי תן לי שכרי ואמרתי אין לי מעות במה חשדתני אמרתי שמא פרקמטיא בזול נזדמנה לך ולקחת בהן ובשעה שאמרת לי תן לי בהמה ואמרתי אין לי בהמה במה חשדתני אמרתי שמא מושכרת ביד אחרים בשעה שאמרת לי תן לי קרקע ואמרתי לך אין לי קרקע במה חשדתני אמרתי שמא מוחכרת ביד אחרים[ה] היא ובשעה שאמרתי לך אין לי פירות במה חשדתני אמרתי שמא אינן מעושרות ובשעה שאמרתי לך אין לי כרים וכסתות במה חשדתני אמרתי שמא הקדיש כל נכסיו לשמים א"ל העבודה כך היה הדרתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה וכשבאתי אצל חבירי בדרום התירו לי כל נדרי ואתה כשם שדנתני לזכות המקום ידין אותך לזכות ת"ר [ג]מעשה בחסיד אחד שפדה ריבה אחת בת ישראל ולמלון השכיבה תחת מרגלותיו למחר ירד וטבל ושנה לתלמידיו ואמר [ד](להן) בשעה שהשכבתיה תחת מרגלותי במה חשדתוני אמרנו שמא יש בנו תלמיד שאינו בדוק לרבי בשעה שירדתי וטבלתי במה חשדתוני אמרנו שמא מפני טורח הדרך אירע קרי לרבי אמר להם העבודה כך היה ואתם כשם שדנתוני לכף זכות המקום ידין אתכם לכף זכות תנו רבנן פעם אחת הוצרך דבר אחד לתלמידי חכמים אצל מטרוניתא אחת שכל גדולי רומי מצויין אצלה אמרו מי ילך אמר להם ר' יהושע אני אלך הלך רבי יהושע ותלמידיו כיון שהגיע לפתח ביתה חלץ תפיליו ברחוק ארבע אמות ונכנס ונעל הדלת בפניהן אחר שיצא ירד וטבל ושנה לתלמידיו ואמר [ה](להן) בשעה שחלצתי תפילין במה חשדתוני אמרנו כסבור רבי לא יכנסו דברי קדושה במקום טומאה בשעה שנעלתי במה חשדתוני אמרנו שמא דבר מלכות יש בינו לבינה בשעה שירדתי וטבלתי במה חשדתוני אמרנו שמא ניתזה ציצורא מפיה על בגדיו של רבי אמר להם העבודה כך היה ואתם כשם שדנתוני לזכות המקום ידין אתכם לזכות: מפנין תרומה טהורה וכו': פשיטא לא צריכא [א]דמנחה ביד ישראל מהו דתימא כיון דלא חזיא ליה אסור קמ"ל כיון דחזיא לכהן שפיר דמי: [ב]ודמאי (וכו'): דמאי הא לא חזי ליה [ג]כיון דאי בעי מפקר ליה לנכסיה והוה עני וחזיא ליה השתא נמי חזי ליה [ד]דתנן [ה]מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי ואמר רב הונא תנא ב"ש אומרים אין מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי וב"ה אומרים מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי: ומעשר ראשון שנטלה תרומתו וכו': פשיטא לא צריכא שהקדימו בשבולים ונטלה הימנו תרומת מעשר ולא נטלה הימנו תרומה גדולה וכי הא [ו]דא"ר אבהו אר"ל [ז]מעשר ראשון שהקדימו בשבולין פטור מתרומה גדולה שנא' [1]והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר [ח]א"ל רב פפא לאביי א"ה אפי' הקדימו בברי נמי ליפטר א"ל עליך אמר קרא [2]מכל מתנותיכם תרימו וגו' ומה ראית האי אידגן והאי לא אידגן: ומעשר שני וכו': פשיטא [ט]לא צריכא שנתן את הקרן ולא נתן את החומש הא קמ"ל דאין חומש מעכב: והתורמס היבש כו': דווקא יבש אבל לח לא מ"ט כיון דמירור לא אכלה: אבל

הני נמי [ו](בגמילות חסדים שייכי ל"א הני) בהני שייכי ת"ר הדן חבירו לכף זכות דנין אותו לזכות ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעה"ב אחד בדרום שלש שנים ערב [ז]יוה"כ אמר לו תן לי שכרי ואלך ואזון את אשתי ובני אמר לו אין לי מעות אמר לו תן לי פירות אמר לו אין לי תן לי קרקע אי לי תן לי בהמה אין לי תן לי כרים וכסתות אין לי הפשל כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש לאחר הרגל נטל בעה"ב שכרו בידו ועמו משוי ג' חמורים אחד של מאכל ואחד של משחה ואחד של מיני מגדים והלך לו לביתו אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו אמר לו בשעה שאמרת לי תן לי שכרי ואמרתי אין לי מעות במה חשדתני אמרתי שמא פרקמטיא בזול נזדמנה לך ולקחת בהן ובשעה שאמרת לי תן לי בהמה ואמרתי אין לי בהמה במה חשדתני אמרתי שמא מושכרת ביד אחרים בשעה שאמרת לי תן לי קרקע ואמרתי לך אין לי קרקע במה חשדתני אמרתי שמא מוחכרת ביד אחרים[ח] היא ובשעה שאמרתי לך אין לי פירות במה חשדתני אמרתי שמא אינן מעושרות ובשעה שאמרתי לך אין לי כרים וכסתות במה חשדתני אמרתי שמא הקדיש כל נכסיו לשמים א"ל העבודה כך היה הדרתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה

ה"ג **הני נמי בהני שייכי.** הכנסת אורחים וביקור חולים היינו גמילות חסדים ועיון תפלה היינו בכלל גמילות חסדים דכתיב (משלי יא) גומל נפשו איש חסד[ט] הסכמת בית המדרש וגידול בנים לתלמוד תורה היינו תלמוד תורה דן את חבירו לכף זכות בכלל הבאת שלום דמתוך שהוא מכריעו לזכות ואמר לא חטא לי בזאת אלוה היה לו לעובד מתכוון יש שלום ביניהן ורבי יוחנן לפרש לך אמת דבכלל ג' דמתיתין איתנהו להנך ו' ומיכא נמי לכבוד אב ואם ורבי יוחנן לא פליג עליה: **נפחי נפש.** בדאכזן נפש: **מוחכרת.** שנתנה לאחרו בכך וכך כורין לשנה: *כל היכא דאמריגן[ט] מעשה בחסיד אחד או רבי יהודה בן בבא או רבי יהודה ברבי אלעאי: **רינה.** נערה: **שאינו בדוק לרבי.** שאינו מכיר במדותיו לסמוך עליו ולהמיתה אלגלו: **מטרוניתא.** גכרית: **דבר מלכות.** ולריך להעלימו: **לינולא.** רוק. וגזרו [לעיל י:] על הגכרים שיהיו רוכים לכל דבריהם: **מאיזיין נעייב דמאי.** לא אסרוהו עליהם מפני שגריכים לחזר על פתח ע"ה וסמכו על שרוב עמי הארץ מעשרין: **אכסניא.** (ט) חיל של מלך ישראל ומטילו על בני העיר לפרנסן[ט]: **שגיעלה פרומסו.** קס"ד תרומת מעשר שהלוי נותן לכהן וכ"ש תרומה גדולה שיש על ישראל לתפרים והפרישו קודם שנתן המעשר לוי: **שהקדימו בשבולין.** לתרומה. ישראל היה לו לפרים תרומה גדולה תחילה דכתיב (שמות כב) מלאתך ומדמעך לא תאחר מלאתך אלו בכורים ממקן שהמקדים תרומה לבכורים לוקה ומדמעך זו תרומה שאם הקדיש מעשר לתרומה לוקה[ט] והא"מ משמתמה בכרי לוקה אם הקדיש מעשר לתרומה אבל הקדיש למעשר קודם לתרומה בשבלים אינו לוקה: **והרמוסס ממנו.** בלוים כתיב גבי תרומת מעשר: **מכל מתנותיכם וגו'.** נמי בלוים כתיב גבי תרומת מעשר וקאמר אם כל תרומת ה'[ט] כל משמש על לד תרומה שבו: **אאי.** דתמרמה: **אידגן.** וחלה עליו חובת תרומה דכתיב (דברים יח) ראשית דגנך תלבך כי שקלה לוי בעי אהדורי להנך תרי ממאה שבו בריש אחד אחד מעשרה: **דמריר.** שהוא מר: שלא

ה"ג **הני נמי בהני שייכי.** הכנסת אורחים וביקור חולים היינו גמילות חסדים ועיון תפלה היינו בכלל גמילות חסדים דכתיב (משלי יא) גומל נפשו איש חסד[ט] הסכמת בית המדרש וגידול בנים לתלמוד תורה היינו תלמוד תורה דן את חבירו לכף זכות בכלל הבאת שלום דמתוך שהוא מכריעו לזכות ואמר לא חטא לי בזאת אלוה היה לו לעובד מתכוון יש שלום ביניהן ורבי יוחנן לפרש לך אמת דבכלל ג' דמתיתין איתנהו להנך ו' ומיכא נמי לכבוד אב ואם ורבי יוחנן לא פליג עליה: **נפחי נפש.** בדאכזן נפש: **מוחכרת.** שנתנה לאחרו בכך וכך כורין לשנה: *כל היכא דאמריגן[ט] מעשה בחסיד אחד או רבי יהודה בן בבא או רבי יהודה ברבי אלעאי: **רינה.** נערה: **שאינו בדוק לרבי.** שאינו מכיר במדותיו לסמוך עליו ולהמיתה אלגלו: **מטרוניתא.** גכרית: **דבר מלכות.** ולריך להעלימו: **לינולא.** רוק. וגזרו [לעיל י:] על הגכרים שיהיו רוכים לכל דבריהם: **מאיזיין נעייב דמאי.** לא אסרוהו עליהם מפני שגריכים לחזר על פתח ע"ה וסמכו על שרוב עמי הארץ מעשרין: **אכסניא.** (ט) חיל של מלך ישראל ומטילו על בני העיר לפרנסן[ט]: **שגיעלה פרומסו.** קס"ד תרומת מעשר שהלוי נותן לכהן וכ"ש תרומה גדולה שיש על ישראל לתפרים והפרישו קודם שנתן המעשר לוי: **שהקדימו בשבולין.** לתרומה. ישראל היה לו לפרים תרומה גדולה תחילה דכתיב (שמות כב) מלאתך ומדמעך לא תאחר מלאתך אלו בכורים ממקן שהמקדים תרומה לבכורים לוקה ומדמעך זו תרומה שאם הקדיש מעשר לתרומה לוקה[ט] והא"מ משמתמה בכרי לוקה אם הקדיש מעשר לתרומה אבל הקדיש למעשר קודם לתרומה בשבלים אינו לוקה: **והרמוסס ממנו.** בלוים כתיב גבי תרומת מעשר: **מכל מתנותיכם וגו'.** נמי בלוים כתיב גבי תרומת מעשר וקאמר אם כל תרומת ה'[ט] כל משמש על לד תרומה שבו: **אאי.** דתמרמה: **אידגן.** וחלה עליו חובת תרומה דכתיב (דברים יח) ראשית דגנך תלבך כי שקלה לוי בעי אהדורי להנך תרי ממאה שבו בריש אחד אחד מעשרה: **דמריר.** שהוא מר:

מוסף תוספות

א. וחזי לאחריני, לא מקצה לי' לגמרי. רשב"ם לעיל מז. ד"ה מתיב. ב. לא הוה צריך להאי טעמא, אלא. תוס' סוכה לה: ד"ה דלי כמי. ג. דשרי וכו' תרומה ביד ישראל הואיל וחזיא לכהן. תוס' סוכה לה: ד"ה דלי כמי. ד. לעניים. תוס' עירובין לא. ד"ה דמלא. ה. דאי לאו דנפקא לן מדוכתא אחרינא דחומש אינו מעכב, ממתני' ליכא למפשט. ריטב"א. ו. אבל השתא דנפקא לן מדוכתא אחרינא דחומש אינו מעכב אפשר לומר דמתני' נמי הא קמ"ל דחומש אינו מעכב. ריטב"א.

רב נסים גאון

שמא ציצורא ניתזה מפיה על רבי. פי' ציצורא שיצתו מפי האדם כשהוא מדבר למטרונית והיא נכרית ונגע בו מרוקה הוצרך לטבול, כי דרקן של נכרים גזרו עליו חכמים טומאה. ועיקר זה הוא מה שאמר הקב"ה בענין הזב (ויקרא טו) וכי ירוק הזב בטהור, יכול פלגת רקק ולא נגע יהא טמא ת"ל בטהור. ובתוספתא זבין בפרק חמישי אמרו ורירו וכיחו ומימי האף שלו הרי הן כרוקן. דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה מטמאין טומאת משקה, זובו ורוקו ומימי רגליו מטמאים טומאה חמורה. וזאת התורה מיוחדת בישראל בלבד אבל לא בנכרים, והחכמים הם שגזרו עליהם שיהו כזבין לכל דבריהם. וחמצא כיוצא בזה במס' נדה בפרק בנות כותים (דף לד) כשאמרו בית שמי דם הנכרית טהור, הקשה להם מזו הברייתא. ולא חלקו בית שמאי אלא בדמה בלבד אבל רוקה אין מי שחולק בו כי הוא טמא ושורפין עליו את התרומה. וכבר פירשו טעמם של בית שמי שטיהרו דמה (וטיהרו) [וטמאו] רוקה ומימי רגליה, דשכיחי גזרו בהו רבנן דמה דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. ובית הלל הכל אצלם טמא. ושם במסכת שקלים (פ"ח מ"א) שנינו כל הרוקין הנמצאים בירושלים שהורין חוץ משל שוק העליון, ונרסי בתלמוד בני מערבא ר' אבון בשם ר' יהושע קצרין של גוים היה שם. **ובמשנת** טהרות בפרק ה' (משנה ח) שנינו שוטה אחד בעיר או נכרית או כותית כל הרוקין שבעיר טמאין. וקודם לכן בפרק ד' אמרו על ר' פסיקות שורפין את התרומה אחד מהן ספק רוקין. **כבר** נתבאר לך עכשיו הנקיים מכל מה שהקדמנו כי רוק הנכרים טמא וכי גזירה דרבנן היא. ובפרק יציאות השבת (דף סו) אמרו פסיקות באושא גזור עליהן, ולפיכך הוצרך ר' יהושע בן חנניא שבילה. ותמצא במס' יומא בפרק הנזיאו לו את הכף (דף מז) אמרו עליו על רבי שמעאל בן קימחית שיצא ודבר עם ערבי אחד בשוק וניתזה ציצורא מפיו על בגדו, ונכנס ישבאב אחיו ושימש תחתיו. ובחומר בקודש (חגיגה דף כג) תמצא גזירת דעם הארץ, וזה בענין הקודש. **מפנין תרומה טהורה ודמאי.** כבר פירשנו דמאי בפרק שלישה שאכלו כאחת, כי הוא הדבר הנדמה דמי מתוקן ומי אינו מתוקן, ובארנו שם עיקר גזירתו.

מוסף תוספות

הסאה שביד הכהן שהיא תרומת מעשר שנתן לו הלוי, אחד ממאה מן התבואה שביד ישראל. וכיון שראו שעמי הארץ לא היו מפרישין מעשר (לכהן) [ונותנין ללוי, חייב הקונה לתת אחד ממאה לכהן שיעור תרומת מעשר] שחייב בו מיתה. אבל המעשר שהוא בלאו לא חייבוהו מספק. זה מפורש בגמרא יומא בפ"ד דף ט ע"א ובסוף סוטה במשנת דיימון כהן גדול העביר הדדיית המעשר ובגמ' שם. ודאמי דה כיון שהוא ספק מעושר ספק אינו מעושר התירוהו מפני חיי נפש לאכסניים ולעניים כפירושו. **וזה שאמר** ריש לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה, פיר' חייבה התורה להפרישו תרומה ומעשר מן הדגן שכבר נעשה גורן, כדכתיב ראשית דגנך תירושך ויצהרך כו', ואינו נקרא דגן אלא אחרי דישתו בגורן והעמדתו כרי. וההתורה אמרה להפרישו מן הדגן ראשון תרומה גדולה, ואחריו מעשר ראשון. ואחריו שנה ראשונה ושניה מעשר שני, ושנה שלישית אינו מפרישו מעשר [שני] אלא מעשר עני. ואינו חייב להפרישו כל אילו אלא אחרי שיקצור ויגדוש ויזרה ויעמיד כרי בגורן. ולפיכך אמר ריש לקיש אם בא ישראל מי שהיו לו עשרה עומרין שבלין, וקודם שיכניסן לגורן לדוש נתן מהן עומר אחד מעשר ללוי, הלוי אינו חייב לתת ממנו אלא תרומת מעשר לכהן, שהשיבלין לא נתחייבו (אלא) [לא] בתרומה ולא במעשר, והביא טעם לדבריו מן המקרא הזה [והרמתם ממנו תרומת ה' וגו']. והקשה עליו רב פפא למה הוצרכתה לדחוק הדבר בשבולין, אפילו בכרי הקדים והפרישו המעשר קודם שיפרישו התרומה ליפטר, ולא יהא חייב הלוי להפרישו ממנו אלא תרומת מעשר. ופירק לו כיון שהעמידו כרי אידגן, וקרינא ביה מכל מתנותיכם תרימו שכולל הכל. **ומעשר שני והקדיש שנפדו.** הוצרך להזכירו התנא, להודיע שאם לא נתן החומש [אין החומש] מעכב.

מוסף רש"י

מאכילים את העניים דמאי. דהוי עמי הארץ מעשרים הס ומומלא דרבנן בעלמא הוא (כלכות מז. וכעי"ז עירובין יח:) שהעמידו בספק עבל וגבי עניים ולהכניסן לא הקעידו דבריהס (סוכה לה:). **ואת האכסניא.** חיילות מלכי ישראל המוטלין על בני העיירות לזון לבנין עליהס מלוייהס ויפרנסום הן הכי הן בעניים הטילו ואינן נמקומן (פסחים לה: וכעי"ז ברכות ושרובין וסוכה שם) **לא צריכא שהקדימו בשבולים.** לוי קדס אס הכהן ונעל מעשר בשבלים קודס שנעל כהן תרומה גדולה, והכהן היס לו לעעול תרומה גדולה תחלה אחד מחמישים, דהתמנה קרייה לאמיס, וכתיב (שמות כב) מלאתך ומדמעך לא תאחר, ממלאת תרומה גדולה של כהן כתוך המעשר הזה אחד מחמישים שנו, לבד מתרומת מעשר שכל הלוי להפרים תרומה ממעשרו (בברכות מז.). **וכי הא דא"ר אבהו.** אלמעבוך מתמיהן דהכי הוא כמד' אתנו דפטור ליס לנוי מתרומה גדולה שנו (שם). **מעשר ראשון שהקדימו בשבלים פטור מתרומה גדולה.** שהיס לו לכהן לעעול תרומה גדולה תחילה, שהרי קודס לאמיס, והלוי אחריו מעשר כמה שמעיר, חס שנעל מעשר תחלה וממלא שנה הוכמה תרומה גדולה מעשרנו, ושכבל לא יתן לכהן אלא אחד מחמישים כמה שעיר, ממלא כהן מפקיר, פטור הלוי מתרומה גדולה שבמעשר זה (ביצה יג: וכעי"ז עירובין לא. ופסחים לה: ותמורה הי). **שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה'.** ופירש ומה היא התרומה, מעשר מן המעשר (ביצה יג:). **אי הכי אפילו הקדימו.** לתרומה, **בברי.** משנתמרק, **נמי ליפטר.** לוי מהאי קרא (שם). **עליך אמר קרא.** שלא תאמר כן (שם). **מכל מתנותיכם תרימו.** בפרשת לויס המיב ואל הלוים תדבר, וכתיב בהאי קרא אל תרומה שבו חייבים להפרים (כלכות מז:) אפילו תרומה גדולה (עירובין לא: ופסחים לה:) שאם הקדיס לוי אל הכהן בכרי וקבל מעשרותיו קודס שיעול כהן תרומה גדולה מן הכרי, ליך לפרים הלוי מן המעשר תחלה אחד מחמישים לתרומה גדולה, ויחזור ויפרים תרומת מעשר (במדבר יח כט). **ומה ראית.** דמוקמת קרא דמיב בהקדימו בכרי וקבל דפטור בהקדימו בשבלים (עירובין שם ופסחים שם וביצה שם) **אימא איפכא** (ביצה שם). **האי אידגן.** מעשר שנתמרק בכרי עשה דגן ויין לאיקרוי דגן הלה עליו רשות כהן תחלה, דכתיב ראשית דגנך תתן לו, אבל בשבלים לא אידגן ולא הלה עליו רשות כהן (כלכות מז:) וכי שקלים לוי עדיין לא היס עעול לתרומה (עירובין ופסחים שם). **ולא נתן את החומש.** מע"ש והקדיס אס הבעלים פודין אותו מוסיפין חומש (ברכות מז:).

מוסף רש"י

מאכילים את העניים דמאי. דהוי עמי הארץ מעשרים הס ומומלא דרבנן בעלמא הוא (כלכות מז. וכעי"ז עירובין יח:) שהעמידו בספק עבל וגבי עניים ולהכניסן לא הקעידו דבריהס (סוכה לה:). **ואת האכסניא.** חיילות מלכי ישראל המוטלין על בני העיירות לזון לבנין עליהס מלוייהס ויפרנסום הן הכי הן בעניים הטילו ואינן נמקומן (פסחים לה: וכעי"ז ברכות ושרובין וסוכה שם) **לא צריכא שהקדימו בשבולים.** לוי קדס אס הכהן ונעל מעשר בשבלים קודס שנעל כהן תרומה גדולה, והכהן היס לו לעעול תרומה גדולה תחלה אחד מחמישים, דהתמנה קרייה לאמיס, וכתיב (שמות כב) מלאתך ומדמעך לא תאחר, ממלאת תרומה גדולה של כהן כתוך המעשר הזה אחד מחמישים שנו, לבד מתרומת מעשר שכל הלוי להפרים תרומה ממעשרו (בברכות מז.). **וכי הא דא"ר אבהו.** אלמעבוך מתמיהן דהכי הוא כמד' אתנו דפטור ליס לנוי מתרומה גדולה שנו (שם). **מעשר ראשון שהקדימו בשבלים פטור מתרומה גדולה.** שהיס לו לכהן לעעול תרומה גדולה תחלה, שהרי קודס לאמיס, והלוי אחריו מעשר כמה שמעיר, חס שנעל מעשר תחלה וממלא שנה הוכמה תרומה גדולה מעשרנו, ושכבל לא יתן לכהן אלא אחד מחמישים כמה שעיר, ממלא כהן מפקיר, פטור הלוי מתרומה גדולה שבמעשר זה (ביצה

תורה אור השלם

1 וְאֶל הַלְּוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם בְּנַחֲלָתְכֶם וְהֲרֵמֹתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְיָ מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר:

במדבר יח כו

2 מִכֹּל מַתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ אֵת כָּל תְּרוּמַת יְיָ מִכָּל חֶלְבּוֹ אֵת מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ: במדבר יח כט

הגהות הב"ח

(א) גמ' ממרמי שמא מוחכרת בית אחרים וכשבא כל"ל ותיפמ היא נמתק: (ב) רש"י ד"ה אכסניא חיל של מלך ישראל. ל"נ כך פירש"י בפרק בכל מערבין דף לא וכן בפרק כל שעה דף לה אבל התוספות בפ' ג' שאבלה פי' עוד פי' אחר חיל של מלכים כו' וע"ש דף מו:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כל היכא דאמרינן מעשה וכו'. עיין דבר נחמד בזה בנכלת הזנחת תמולה דף טו ע"ב:

רבינו חננאל

מפנין תרומה טהורה אע"פ שהיא בביתו של ישראל, הואיל ורואיה לכהן היום מטלטלין אותה ושפיר דמי. וכן דמאי. והדמאי כיון דאילו הפקיר כל נכסיו והיה עני מותר לאוכלו, אע"פ שעכשיו לא הפקיר נכסיו מותר לטלטלו. והוא הלוקח תבואה מעם הארץ שאינו יודע אם הוציא מעשר ממנה אם לאו, כי התרומה לא נחשדו עמי הארץ עליה, ודאי היו מפרישין אחד מחמשים והוא בבינונית ונותנו לכהן. אבל המעשר היו הרבה עמי הארץ שלא היו מפרישין אותו ונותנין ללוי. וחייבו חכמים הקונה מעם הארץ שאינו יודע אם הוציא מעשר ממנה אם לאו, להפריש מזו התבואה חלק אחד ממאה שהיא תרומת מעשר, שהאוכל תרומת [מעשר] כאוכל תרומה, והוא עון מיתה. וזה פירושו, ישראל שיש לו מאה סאין תבואה, חייב לתת לכהן ב' סאין מהן, והיא נקראת תרומה גדולה, וחייב לתת עשרה מהן פחות מעט והוא נקרא מעשר ראשון, וחייב הלוי לתת מן העשרה סאין שנתן לו ישראל סאה אחת לכהן, והוא שאמר הכתוב והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר. נמצא[ח] ס"א ל"ג, ב) [כרי"ף וכל"ש מיתה ערב הרגלן], ג) [נמות ל"ל פ"ש וע"ש], ד) [ל"ל לחסן], ה) [ל"ל לחסן], ו) [כרכי מז. וש"ע], ז) [ברכות מז. דתמי' מ"ג מ"א עירובין יח: לא. פסחים לה: סוכה לה:], ח) [ברכות סט עירובין לא: פסחים לה: ביצה יג., מגילה כ:, ט) [מסר ונפש מ"ב, י) כמן מסר ונפש היינו תפלה דמתי' נגי מנה ומשפוך את נפשי לפני ה' ש"מ ל ע' רש"י ברכות ה: ד"ה טורף נפשו וכן הוצא כר"ש פלה ש"מ מ"ז], כ) [ב"ק קג:], ל) [ברנגן והוין בענייס כין שלוס בנתיהס כל"ל], מ) [עי' מגילת מפפוים פי' כן], נ) [במדבר יח], ס) [וע"ע תוספות עירובין לא. ד"ה דמלי ותוס' סוכה לה: ד"ה דלי כמי],

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ה. וגשל, © כל הזכויות שמורות

שלא ניטלה תרומתו. קא סלקא דעתך שלא ניטלה תרומת מעשר שלו: **אימיון.** שאין עליו לורה: **הלב.** עשב שמשתרש בעומק כנגדו ואין שרשיו מתפשטין וכו' (ב) מיתם יהודע את אחרת ליסראל: **נעמיות.** בנות היעינה: **יעלנטו.** ראוי הוא להיות לו פילין ולהתכלין: **על מכוזיכן.** בשבת ולא גזר משום שחיקת סממנין: **שכן דרכן לסוך.** בלא מכה הלכך לאו מוכחא מילתא דלרפואה: **אפקינן.** אזמינן: **לאסור נטלטלן.** ואפילו הזמינם למאכל בהמה דטירלחא היא: **פיאה אזוב וקורנית.** לקמיה מפרש לה: **הכניסן לעצים.** ליבשן: **שלא יקטוס בכלי.** כדרך מול כדאמרן (לעיל דף עד:) הלי מלן דפרים סילקא דמי לטוחן: במילתיה דרבי יהודה גרסינן **מולג ומולל ונלבד שלא ימולו בכלי הרבה וחכמי' אומרים מולג בראשי אצבעותיו ונלבד שלא ימולו בידו הרבה בדרך הוז.** כך מלאתי בתוספתא דרבנן מחמרי דבכולי ידא לאסור בראשי אצבעותיו. ומהו מולג דגון אם בא לאכול הזרע מולג הסרביטין שהזרע בתוכם: **וכן בחמיתא.** לקמיה מפרש מאי אמיתא: **ניציא.** מינטא"י: **פיגם.** רוד"ש: **לחרי.** שדריא"ה לוי"ה. ל"ש פוליאו"ל: **אבריפא.** אישני"ש: **חזי.** שדריא"ה. ולגשון הראשון לא פורש: **בשר הפל.** שאינו מלוח. ומתלן דגרים תפוח היא היא: **מופר לנטלטו.** לית ליה מוקלה בטלטול: **במוקלה נאכילה סבר לה רי יהודה.** כלומר באיסור מוקלה לענין אכילה סבר לה כרבי יהודה לאסר לאוכלו (ג) ובאיסור מוקלה לטלטול סבר לה כרבי שמעון: **בר אוזוזא.** שחוט: **משמשא לטולא.** שלא יסרלים: **ואמר לחו רב חסדא חסרון כיס חזיגא הכא.** שאתם מניחים אותה בשמש ומתמתם וסלקוהו על פיו מתמה לגל: **בחומצא.** כשהוא מי אולכין אותו בלא מלח: **דג הפל אסור לטולטלן.** דאינו לאוי לגלוס ולכלגיס לאו דעתיה למיסדייה אבל מליח נאכל מי על ידי מלחו: בשר

[א] **אבל לא את הטבל.** והא דאמר (ד) רבה בפרק כירה (לעיל דף מג.). מבל מוכן הוא אבל שבת אשם עבר ותיקנו מתוקן ה"מ לענין ביטול כלי מהיכנו אבל המטירו כמו לענין טלטול בידים: **שפראו אגב אסימון.** הא דנקט אסימון היינו דלא כרבי דוסא דפרק הזהב (ב"מ דף מז:): והוה מלי למימר[א] מעות הניתנות סימן לבית המרחץ לד"ה[ב] אבל משום דאם כן מאי קמ"ל[ג] אבל השתא[ד] קמ"ל כרבנן[ה]: **ונתן הכסף וקם לו.** מין הפסוק כן אבל[ו] ויסף תמיסית כסף ערכך עליו וקם לו (ויקרא כז) ודרך הש"ס לקרא ולומר בלשון אחר קלר כי ההיא דפרק הדר (שיטוין דף סה.) רבי חנינא ביומא דרחמא לא מבלי שנאמר בלר אל יורה[ז] ובפרק הרואה (ברכות דף נה:)[ח] שנאמר כל החלומות הולכים אחר הפה[ט] וקשה לר"י נימא כסף דוקא וכ"מ דשוה כסף ככסף חדא דגבי מזקן מלרכינן קרא יביב לרבות שוה כסף ועוד דאם כן אפילו קרקע נמי ומגלן למעוטי קרקע ותומר ר"י דמכלל ופרט ופקא דתנן בבכורות בפרק יש בכור לגחלת (דף נא.) אין פודין לא בעבדים ולא בקרקעות ולא בהקדשות ומפרש בגמרא דבעי למימר ולא הקדשות בכל אלו ולענין פדיון בכור דרשינן התם בלל ופרט[י] ופדויו מבן חדש בלל כסף פרט תפדה חזר וכלל מה הפרט מפורש דבר המיטלטל[יא] כו' ר"נ אינא למימר בפדיון הקדשות ומתן בלל כסף פרט וקס לו חזר וכלל כו' מיהו בתמ"כ דרש ליה מקרא אחרינא וכל ערכך יהיה בשקל הקדש מה ת"ל לפי שנאמר[יב] תפדה יכול בעבדים ושטרות וקרקעו' ת"ל בשקל הקדש אין לי אלא שלעים מנין לרבות בל דבר המיטלטל ת"ל ופדה בערכך מ"כ למה נאמר בשקל פרט לעבדים ושטרות וקרקעות אלא בן דרך הש"ס שאינו מבא[יג] בכתובות דף מו:) בגעוריה בית אביה בל שבח נעוריה לאביה אע"ג דההוא בהפרת בשר

דרים הוא דכתיב וכן הרבה:

רשב"ג אומר אף מטלטלין שברי זבובית. משמע דמודה לת"ק דתמיר מבדל והא דתנן רשב"ג תמיר בלוף[יב] וכל שבן דתמיר בחלבל: **הכניסן לעצים אין מסתפק.** אינא[יג] לגמיר[יד] דה"ק הא סמתמא נעשה כמי שהכניסן לאוכל בהמה[טו] כי היכי דלא תקשה ריש לקיש: **דחזי לאומצא.** מכאן ראיה דדש האבנים[טו] שלא פירש מותר[יז] דקאמר מחזי לאומצא אע"ג דלא מליח[יח]: **דג תפל אסור לטלטלו.** תימה מדאיתי בשר תפל אלמא כר"ש אתיא אם כן דג תפל נמי ליתי כמו בשר תפל וי"ל דדג תפל אינו ראוי לבלגיס אי נמי כר' יהודה אתיא ודג תפל אע"פ שראוי לבלגיס אסור לטולטלו דבל מידי דחזי לאינם לא מקלה לבלגיס בשר תפל מותר לטולטלו לרבי יהודה מפני שהוא מאבל לבלגיס בשר

[ב] **אבל לא את הטבל וכו':** פשיטא לא צריבא בטבל טבול מדרבנן (ו) שזרעו בעציץ שאינו נקוב: [ג]**ולא מעשר ראשון וכו':** פשיטא לא צריבא שהקדימו בברי שנטל ממנו מעשר ולא נטלה ממנו תרומה גדולה מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי קמ"ל בדשני ליה אביי: [ד]**ולא את מעשר שני וכו':** פשיטא לא צריבא דנפדו ולא נפדו בהלכתן מעשר שפראו על גבי אסימון דרחמנא אמר [ה]**וצרת הכסף בידך** (ז)**דבר שיש בו צורה הקדש שחיללו על גבי קרקע דרחמנא אמר ונתן הכסף** [ו]**וקם לו:** [ז]**ולא את הלוף:** ת"ר (ח)**מטלטלין את החצב מפני שהוא מאכל לצביים ואת החרדל מפני שהוא מאכל ליונים רשב"ג אומר אף מטלטלין שברי זבוכית מפני שהוא מאכל לנעמיות אמר ליה רבי נתן אלא מעתה חבילי זמורות יטלטלו מפני שהוא מאכל לפילין ורשב"ג נעמיות שכיחי פילין לא שכיחי אמר אמימר** [ח]**והוא דאית ליה נעמיות אמר רב אשי לאמימר אלא דקאמר ליה ר' נתן לרשב"ג חבילי זמורות יטלטל מפני שהוא מאכל לפילין אי אית ליה פילין אמאי לא אלא ראוי ה"נ ראוי** (ט)**אמר אביי רשב"ג ורבי שמעון ורבי ישמעאל ורבי עקיבא כולהו סבירא להו כל ישראל בני מלכים הם רשב"ג הא דאמרן ר' שמעון** (י)**דתנן בני מלכים סכין על גבי מכותיהן שמן וורד שכן דרכן של בני מלכים לסוך בחול** (יא)**ר"ש אומר כל ישראל בני מלכים הם ר' ישמעאל ור' עקיבא דתניא** (יב)**הרי שהיו נושין בו אלף מנה ולבוש** (יג)**איצטלא בת ק' מנה מפשיטין אותו ומלבישין אותו איצטלא הראויה לו תנא משום רבי ישמעאל ותנא משום רבי עקיבא כל ישראל ראוין לאותה איצטלא:**

חבילי קש וחבילי כו': תנו רבנן (יג)**חבילי קש וחבילי עצים** (יד) **וחבילי זרדים אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן רשב"ג אומר חבילין הניטלין ביד אחד מותר לטלטלן בשתי ידים אסור לטלטלן** (טו)**חבילי** (טז)**סיאה אזוב וקורנית הכניסן לעצים אין** [א] **מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה מסתפק מהן בשבת וקוטם ביד ואוכל ובלבד שלא יקטום בכלי ומולל ואוכל ובלבד שלא ימולל בכלי הרבה דברי רבי יהודה וחכמים אומרים** (יז)**מולל בראשי אצבעותיו ואוכל ובלבד שלא ימולל בידו הרבה כדרך שהוא עושה בחול וכן באמיתא וכן בפיגם וכן בשאר מיני תבלין** (יח)**מאי אמיתא ניציא סיאה אמר רב יהודה** (סיאה) **צתרי אזוב אברתא קורנית קורניתא שמה והא ההוא דאמר להו מאן בעי קורניתא ואישתכח חשי אלא סיאה צתרי אזוב אברתא קורניתא חשי: איתמר בשר מליח מותר לטלטלן בשבת בשר** [ב] **תפל רב הונא אמר מותר לטלטלן רב חסדא אמר אסור לטלטלן רב הונא אמר מותר לטלטלן** (יט)**והא** (כ)**רב הונא תלמיד דרב הוה ורב כר' יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה במוקצה לאכילה סבר לה כרבי יהודה** (כא)**במוקצה לטלטל סבר לה כרבי שמעון רב חסדא אמר אסור לטלטלן והא רב יצחק בר אמי איקלע לבי רב חסדא וחזא ההוא בר אווזא דהוו קא מטלטלו ליה משמשא לטולא ואמר רב חסדא חסרון כיס קא חזינן הכא שאני בר אווזא דחזי לאומצא ת"ר דג מליח מותר לטלטלן דג תפל אסור לטלטלן** [ג]**בשר בין תפל ובין מליח מותר לטלטלן** (כב)**(וסתמא כרבי שמעון) תנו רבנן** [ד]**מטלטלין את העצמות מפני שהוא מאכל לכלבים בשר**

[ג] **ולא מעשר ראשון וכו' פשיטא.** קס"ד בתרומה מעשר קאמר וקפריך פשיטא (שרובין לא: ופסחים לה:) דהיינו טבל (ברכות מז:). **שהקדימו בברי.** לאחר שנתמרח והוקבע לתרומה מן התורה, קדם לי את הסכן ונטל מעשר לאסון מחלב, ואחר מתמיעים שבו היה לאוי לתרומה גדולה לכהן, ואלא נטלה תרומתו דקתני לאו תרומת מעשר קאמר, אלא תרומה גדולה (ברכות שם) דחזי לאומצא מיהא מקמי לליפרשי מעשר מיהא קאמר (שרובין שם ופסחים שם). **כדאמר ליה רב פפא לאביי.** לעיל אי הכי אפילו הקדישו בכרי (ברכות שם).

ה) [ב"מ מז:], ג) [תוספתא פרי"ר], ג) ב"מ קיג:, ד) לעיל קיח., ה) [לעיל מז. וב"מ], ו) פי' מעיל וחגורה, ז) [תוספ' פרי"ר], ח) [שם], ט) מ"מ פיאה, י) [לקמן קמ. ע"ב], יא) [בילה מ.], ב) רש"ל מ"ז, יב) [ב"מ נ.], ג) [שיך לעיל קכ: על המשנה], ד) [תוספה מקום זה לא דק דלתרנה שם בתחומות מו: וכן שם מ:; וכקדושין ג: פריך הש"ס עלה ומעיק ג"כ דההיא בהפתת דברים כמ.; וכתוס' מלן כוונתם אגמרא דב"ק מז. וע"ש בתוספות ד"ה כיון וע"ע בתוס' עירובין טו: ד"ה בכתיבה וכו' מבואר הטעם וע"ע תוספות מו"ק ח. ד"ה ר"נ ומגילה ג. ד"ה הלן וקס ד. ד"ה דמתיב וכיומנות קמ. ד"ה אי בת בת ובטהרין לד: ד"ה דמתיב וחכמים קח. ד"ה דתמורה ובכריתות טו. ד"ה עדות וסוכה ב. ד"ה מי יקריב בכורות יד: ד"ה עוכן, ט) [וע"ע תוס' מוקן יד. ד"ה ומקבין],

תורה אור השלם

1 וְנָתַתָּה בַּכֶּסֶף וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדֶךָ וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

דברים יד כה

2 וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אִישׁ הַשְּׁדֵה הַמְּקֻדָּשׁ אֹתוֹ וְיָסַף חֲמִשִׁית כֶּסֶף עֶרְכֶּךָ עָלָיו וְקָם לוֹ:

ויקרא כז יט

הגהות הב"ח

(א) גמ' כעבל עבל מדרבנן וכבגון שזרע בעציץ: (ב) שם וחבילי עלים (וחבילי זרדין) מא"מ וכ"ג ע' במה שמתב הטור ס"מ סי' ש"מ משמע להרי"ם דלא נרסי' בגרא"מ וחבילי זרדין אבל בתמניתין גרסינן וחבילי זרדין ע"ש: (ג) רש"ל ד"ס במוקלה וכו' דאסור לאוכלו ובמוקצה לאיסור טלטול סבר: (ד) תוס' ד"ס אבל וכו' ואמר רב יוסף בפרק כירה: (ה) ד"ה ומתן וכו' לפי שנא' ופדה בערכך יכול נעבדים:

גליון הש"ם

גמ' והא ר"ח תלמיד דרב. ביצה דף מ ע"א. ב"ק קטו ע"א. ועיין ב"ב דף קנב ע"א תוספות ד"ס שלחו ליה (קב"ב ס"ל בר' שמעון. עיין לעיל דף יט ע"א תוספות ד"ס סבי כרבי בחוי. ולקמן דף קלט ע"ב הסיק לדף קמ ע"א תוספות ד"ס אבל דבפרק. ועיין במהרש"א ביצה דף נב ע"א בתוספות ד"ס אין קומכין:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אין מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה. ע"ג למאכל מסתפק מהן בשבת. [ב] שם מותר לטולטל בשבת בשר תפל. ע"ב גי' הגמ"ומים וכי"ב תפוח ועי' רשב"ם:

רבינו חננאל

אסימון, מטבע שאין עליו צורה. **ולא את הלוף ולא את החרדל.** רשב"ג מתיר בלוף וכו' והא דרשב"ג בשיטה. **חבילי קש וחבילי עצים וכו'.** חצב עשב הוא, והוא העשב (שכן) [שבו] תיחם יהושע לישראל את הארץ. הא מתניתין סתמא היא וכוותיה עבדינן דהא מתניתא נמי דברי הכל הוא. ורשב"ג דאמר אין מותר לטלטל אלא חבילה הניטלת בידו אחת, מוקמינן ליה בחבילות שהכניסן למאכל בהמה דכל סתם של תורה לחומרא עבדינן. ותוב מתניתין סתמא תני וכוותה עבדינן. **הכניסן לעצים אין מסתפק מהן בשבת.** למאכל בהמה, מסתפק מהן בשבת. [ג]וקרינית, חאשיי, כולן מיני איזוב הן. הכניסן לעצים להדליק מהן, אין מסתפק מהן בשבת, למאכל בהמה, מסתפק מהן בשבת. [ד]וקרי"ל אכל דחזי ליה. **וקוטם ואוכל ובלבד שלא יקטום בכלי.** ובמלילה חלקו ר' יהודה וחכמים, והלכה כחכמים שאמרו מולל בראשי אצבעותיו ואוכל ובלבד שלא ימולל בידו הרבה כדרך שהוא עושה בחול. וכן באמיתא וכן בפיגם וכן בשאר מיני תבלין. וקי"ל כחכמים. אמיתא, ענגע. **בשר תפוח, חלקו[ן]** בו רב הונא ורב חסדא, רב הונא אמר מותר לטלטלו ורב חסדא אמר אסור לטלטלו. והילכתא כרב הונא, דרב חסדא לגבי רב הונא תלמיד הוא. ותוב רב הונא קאי כר' שמעון דקי"ל בוותיה, ואפילו רב דסבר כר' יהודה בהמקצה לאכילה במוקצה לטלטול כר' שמעון סבירא ליה. ואי חזי לאומצא, פי' ואם ראוי להיאכל גא אפילו רב חסדא מודה שמותר לטלטלו. ועוד תנא מסייע ליה לרב הונא דתנו רבנן דג מלוח מותר לטלטלו. דג תפל אסור לטלטלו, בשר בין חי ובין מליח מותר לטלטלו. ת"ר מטלטלין את העצמות מפני שהן מאכל לכלבים, בשר תפוח מפני הוא מאכל לחיה, וזו היא דתניא כוותיה דרב הונא, מים מגולין מפני שהן ראוין לחתול. ומתניאתא אילין הילכתא אינון

ו) [לוי ל"ל והוא הדין אם הכניסן] סתמא דקי"ל דדעתיה אבל דחזי ליה ועי' תוס' כאן ד"ה הכניסן.

מוסף רש"י

אסימון. כסף שלא נקבע בו צורה וקורין לו פלאו"ן בלע"ז (שם). **ונתן הכסף וקם לו.** במקדש שדהו כתיב (ויקרא כז) ויסף תמיסית כסף ערכך (שרובין שם ופסחים שם). **רשב"ג הא דאמרן.** רשב"ג מתיר בלוף מפני שהוא מאכל עורבין, ושבלל בני מלכים יש להם בגדל עורבים לעוי ולשמוח (ב"מ קיג:). **שכן דרכן של בני מלכים לסוך בחול.** בלא שום מכה, הלבך כי אינא מכה בגוף מלא בגדולה (ברכות שם) דחזי לאומצא לגרפיה מעשר מיהא קאמר (ברכות שם). **מפשיטין אותו.** לפרוע לבעל חוב אם מוכו (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

בשר תפוח מפני שהוא מאכל לחיה. תימה לימא מפני שהוא מאכל לבלבים וי"ל דבכרי יהודה אמיא כפירוש הקונטרס אלא חזי ליה וכל מידי דחזי ליה לאינש לא מקלא לבלבים אבל מפני שהוא מאכל לחיה מותר לטלטלו דכל ישראל בני מלכים הם וכ"ש תפל אבל שרי בשר תפל מהאי טעמא ליתי ליה כל ישראל בני מלכים: **אין** עוקרין בהמה חיה ועוף. לספרים דגרסי רס"ר הך בריתא פליגא אקמייתא בתרתי דדייקינן הא דדוי מדדין אפילו בהה"ר ולעיל קתני דווקא בחצר ותו סיפא דמוקמת לתרנגולת דאין מדדין בהה"ר ולעיל קתני דאפי' בחצר לא ולספרים דגרסי אין עוקרין בהמה חיה ועוף בחצר אמי אפשר: **קמ"ל איתובי מיתבא דעתה.** אע"ג דבפרק בתרא דיומא (דף פג.) אמר חולה אין מאכילין אותו ביום"כ אלא ע"פ מומחה והכא (ה) שרא משום יתובי דעתא היינו שיותר יכולה היולדת להסתכן על ידי פחד שתתפחד שמא אין עושין יפה מה שהיא צריכה ממה שיסתכן החולה ברעב: רבא

בשר תפוח מפני שהוא מאכל לחיה מים מגולין מפני שהן ראויין לחתול רשב"ג אומר כל עצמן אסור לשהותן מפני הסכנה: **מתני'** (א) כופין את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו תרנגולת שברחה דוחין אותה עד שתכנס מדדין עגלין וסייחין (ב) (ה) אשה מדדה את בנה אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהוא נוטל אחת ומניח אחת אבל אם היה גורר אסור: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב בהמה שנפלה לאמת המים מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ואם עלתה עלתה מיתבי: בהמה שנפלה לאמת המים עושה לה פרנסה במקומה בשביל שלא תמות פרנסה אין כרים וכסתות לא לא קשיא: הא דאפשר בפרנסה הא דאי אפשר בפרנסה אפשר בפרנסה אין ואי לא מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה והא (ו) קא מבטל כלי מהיכנו סבר מבטל כלי מהיכנו דרבנן (ז) דצער בעלי חיים דאורייתא ואתי דאורייתא ודחי דרבנן: (ח) תרנגולת שברחה וכו': דוחין אין מדדין לא תנינא להא דת"ר (ט) מדדין בהמה חיה ועוף בחצר אבל לא את התרנגולת תרנגולת מאי טעמא לא אמר אביי משום דמקפיא נפשה תני חדא מדדין בהמה וחיה ועוף בחצר אבל לא ברה"ר והאשה מדדה את בנה (י) ברה"ר ואצ"ל בחצר ותניא אידך אין עוקרין בהמה וחיה ועוף בחצר אבל דוחין בהן שיכנסו הא גופא קשיא אמרת אין עוקרין אבל דדוי מדדינן (כ) הדר אמרת דוחין אין מדדין לא אמר אביי סיפא אתאן לתרנגולת אמר אביי (ל) האי מאן דשחיט תרנגולת לכבשינהו לכרעיה בארעא אי נמי נידל להו מידל דדילמא מנח להו לטופריה בארעא ועקר להו לסימנים: **מתני'** (מ) אין מילדין את הבהמה ביום טוב אבל מסעדין ומילדין את האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת וקושרין את הטיבור רבי יוסי אומר (נ) אף חותכין (ס) וכל צרכי מילה עושין בשבת: **גמ'** כיצד מסעדין רב יהודה אמר אוחז את הולד שלא יפול לארץ רב נחמן אמר דוחק בבשר כדי שיצא הולד תניא כוותיה דרב יהודה (ע) כיצד מסעדין אוחזין את הולד שלא יפול לארץ ונופח לו בחוטמו ונותן לו דד לתוך פיו כדי שינק אמר רשב"ג (פ) מרחמין היינו על בהמה טהורה ביו"ט היכי עביד אמר אביי מביא בול של מלח ומניח לה בתוך הרחם כדי שתזכור צערה ותרחם עליו ומזלפין מי שליא על גבי ולד כדי שתריח ריחו ותרחם עליו ודוקא טהורה אבל טמאה לא מ"ט טמאה לא מרחקא ולדא ואי מרחקא ולדא לא מקרבא: (צ) מילדין את האשה וכו': מכדי תנא ליה מילדין את האשה וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת לאתויי מאי לאתויי הא דתנו רבנן (ק) אם היתה צריכה לנר חבירתה מדלקת לה את הנר ואם היתה צריכה לשמן חבירתה מביאה לה שמן ביד ואם אינו ספק ביד מביאה בשערה ואם אינו ספק בשערה מביאה לה בכלי אמר מר אם היתה צריכה לנר חבירתה מדלקת לה את הנר פשיטא (ר) לא צריכא בסומא מהו דתימא כיון דלא חזיא אסור קא משמע לן איתובי מיתבא דעתה סברא אי איכא מידי חזיא חבירתא ועבדה לי: אם היתה צריכה לשמן וכו': (ש) תיפוק ליה משום סחיטה רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אין סחיטה בשיער רב אשי אמר אפי' תימא יש סחיטה בשיער מביאה לה בכלי דרך שערה (ת) דכמה דאפשר לשנויי משנינן אמר רב יהודה אמר שמואל היה כל זמן שהקבר פתוח בין אמרה צריכה אני (א) בין לא אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת נסתם הקבר בין אמרה צריכה

בשר תפוח. מסריח: **נחתוך.** לא מזיק ליה אלא דנחת שלף הנחתים היא אוכלת: **מפני הסכנה.** שמא יפתה אדם מהם: **מתני' כופין סל כפני האפרוחים.** אשמעינן דכלי ניעל לדבר אחינו ניעל בשבת ורבי יצחק משני לה (ב) בפ"ג בגרירה למקומו: **שבראה.** מן הבית: **דוחין.** בידים: **מדדין עגלים.** אוחז בגלגלו ובגלדין וגורכו ומסייעו (ג) ומנענע לו ברגליו: **אשה מדדה את בנה.** אוחזתו בזרועותיו מאחוריו ומסייעתו והוא מניע רגליו והולך: **שנוטל אחת ומניח אחת.** שהתינוק מניע את רגליו כשמניח אחת מגביה אחת: **אבל גורר אסור.** מפני שנושאתו: **גמ' ואי לא.** כגון שהמיס עמוקין: **והא קמבטל לי מהיכנו.** דמשהגיחס תחתיה אין יכול לטלטלן דדומה לקומר בגין (ד) מדרבנן: **צער בעלי חיים דאורייתא.** שנאמר עזוב תעזוב עמו (ה) ואיכא מאן דדריס טעמא דקרא משום צער בעלי חיים גאלו מליאות (ב"מ דף לב:): **מדדין לא.** שלא יהא אוחזה בגפיה ורגליה נוגעין לארץ ומוליכה: **דמקפיא נפשה.** מגבהת עצמה מן הארץ ונמצא זה מבטל אבל אוזיס כשאוחזין בגפיהן הן מהלכין ברגליהן. ומיהו ברה"ר לא משום שמא יגביה מן הארץ ונמצא נושאן דסמיא כרבנן דפליגי עליה דרבי נתן בהמלגיע (לעיל דף לד.) גבי המולא היה ועוף בין חיין בין שחוטין חייב. והאשה מדדה את בנה אפילו ברה"ר דאי נמי מגביה ליה מי נושא את עצמו דהכי מוקמינן התם דבאדם מודו רבנן לרבי נתן: **מקפיא.** כגון אקפו דאיכו דמגיגה (דף נז:): **אין עוקרין.** דגלא לגמרי מן הארץ דמוקמה היא לטלטלה: **דדוי מדדינן.** אוחזה בשני אדליה בידו ומדדה והוה טלטול טפי מדמייה שדחפה מאחריה: **פיפא.** דקתני דוחין אבל לא מדדין: **אתאן לתרנגולת.** ורישא בשאר עופות: **לכבשינהו לכרעיה בארעא.** כדי שיתקפלו ולא יוכל להתחזק עליהן: **אי נמי נידלינהו.** יגביהנו שלא יהו רגליו נוגעות לארץ: **מתני' מסעדין.** מפרש בגמרא: **חכמה.** מילדת: **אין מילדין את הבהמה ביום טוב.** דאיכא טרחא יתירה: **אבל מסעדין.** אותה בי"ט: **ומיילדין אשה בשבת.** ואין צריך לומר שמסעדין וכל שכן ביום טוב: **וקושרין הטיבור.** של ולד שהוא אחוז שאם לא יתקשר ויכרך בשוס דבר יצאו מעיו אם יגביהו התינוק: **גמ' דוחק.** בבשר של בהמה לפניס שיהא הולד בולע לאוץ: **ונופח לו בחוטמו.** שנחיריו סתומין לו בריריו: **ונותן דד.** של אמו בתוך פיו: **מרחמין.** מאהבין את הולד עליה: **בול של מלח.** מלא אגרוף הכייב לה וזוכרת צער ליה ומרחמה את הולד אם רחקתו: **מי שליא.** שורין את השליא במים: **לא מרחקא.** אין דרכה לרחק: **מביאה לה שמן.** דרך רה"ר: **היה.** בכפה ולא בכלי דכמה דאפשר משנינן: **בשערה.** סכה שערה שמן וכשבאה אצלה מקבתתו ואין כאן חילול שבת כיון שאין דרך הוצאה בכך: **פשיטא.** דהא פקוח נפש דוחה שבת: **תיפוק ליה משום סחיטה.** למה לא הביאה לה בכלי שלא תחלל שבת בהוצאה הכא נמי הא קמחללה בסחיטה: **אין סחיטה בשיער.** שהוא קשה ואין בולע: **דרך שערה.** כורכת הכלי בראשה בשערה: **היה.** יולדת: **קבר.** בית הרחס צריכה

מסעדין. מילדת: **אין מילדין את הבהמה ביום טוב.** דאיכא טרחא יתירה: **אבל מסעדין.** אותה בי"ט: **ומיילדין אשה בשבת.** ואין צריך לומר שמסעדין וכל שכן ביום טוב: **וקושרין הטיבור.** של ולד שהוא אחוז שאם לא יתקשר ויכרך בשוס דבר יצאו מעיו אם יגביהו התינוק: **גמ' דוחק.** בבשר של בהמה לפניס שיהא הולד בולע לאוץ: **ונופח לו בחוטמו.** שנחיריו סתומין לו בריריו: **ונותן דד.** של אמו בתוך פיו: **מרחמין.** מאהבין את הולד עליה: **בול של מלח.** מלא אגרוף הכייב לה וזוכרת צער ליה ומרחמה את הולד אם רחקתו: **מי שליא.** שורין את

בג א מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כה סמג לאוין סה טוש"ע ס"ח סימן שח סעיף לט:

בד ב מיי' פי"ח שם הלכה מז סמג שם טוש"ע שם סעיף מז:

בה ג מיי' פכ"ה שם הלכה כו וסמג שם טוש"ע ס"ח סימן שם סעיף יט:

בו ד מיי' פי"ג מהלכות רוצח ושי"ג הלכה יג סמג עשין ס סא ולאוין קסט טוש"ע ס"מ סימן ערג סעיף ט בהגה"ה:

בז ה ו מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כו סמג לאוין סה טוש"ע ס"ח סי' שח סעיף מ:

בח ז שם סעיף מא:

בט ח [מיי' פ"ג מהל' שמיטה הל' יד] סמג עשין קג טוש"ע י"ד סי' כד סעיף כ [וברב אלפס חולין פ"ב דף קפא]:

ל ט מיי' פ"ד מהל' יו"ט ע"ב הלכה טו סמג לאוין עה טוש"ע ס"ח סימן שלב סעיף א וסימן תקנב סעיף ג:

לא כ מיי' שם טוש"ע שם ס"ד:

לב ל מ נ מיי' פ"ג מהלכות שבת הלכה יא סמג לאוין סה טוש"ע ס"ח סי' שלז סעיף ה:

מוסף רש"י

והא קא מבטל כלי מהיכנו. שהיה מוכן מתחילה לטלטלו ועכשיו עשאו מוקצה (לעיל מג.) דשוב לא יעלה משם ודמי לטומר (לקמן קנד:).

רב נסים גאון

צער בעלי חיים דאורייתא. מה שאמר הקב"ה [שמות כג] כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו, ואמרו בבבא מציעא בפרק אלו מציאות (דף לב) מצוה מן התורה לפרוק, דקסבר תנא דידן צער בעלי חיים דאורייתא, ורבי יוסי הגלילי סבר צער בעלי חיים דרבנן. וסבר (אביי) [רב יהודה] בכאן כתנא קמא דצער בעלי חיים דאורייתא. **וביטול כלי מהיכנו דרבנן.** משכחת לה בפרק כירה (לעיל דף מב) דתנן אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן. ואמר רב חסדא אין נותנין כלי תחת התרנגולת לקבל ביצתה כו', ופירש רב יוסף טעמא בכך ואמר היינו טעמא דרב חסדא דקא מבטל כלי מהיכנו, והא מרבנן הוא.

סליק פרק מפנין

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואשה מדדה: (ב) גמ' והדר מגמרא: (ג) רש"י ד"ה מדדין וכו' ומסייעו לילך ומנענע: (ד) ד"ה והא קא מבטל וכו' לפתור בגין הס"ד ואמ"ל מ"ש מבטל כלי מהיכנו מדרבנן צער בעלי חיים: (ה) תוס' ד"ה קמ"ל וכו' וכה"ל שרגין מפוס וכו' הייט לפי שיטה:

גליון הש"ם

גמרא תיפוק ליה משום סחיטה. עיין לקמן דף קמה ע"א תוספות ד"ה כבשיס:

רבינו חננאל

דליכא דפליג, ואליבא דב"ה נשנו דתנן ב"ה אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין. **כופין את הסל לפני האפרוחים שיעלו וישרדו.** בהמה שנפלה לאמת המים אם אפשר לה בפרנסה עושין לה פרנסה במקומה, ואם אי אפשר לה בפרנסה מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ואם עלתה עלתה. ואף על גב דמבטל כלי מהיכנו, מדרבנן היא ונצר ב"ח דאורייתא, ואתיא דאורייתא דחיא דרבנן. **תרנגולת שברחה דוחין אותה עד שתיכנס,** אבל אין מדדין אותה אפילו בחצר משום דמקפיא נפשה, ואע"פ ששאר בהמה חיה רעוף מדדין בחצר אבל לא ברה"ר, תרנגולת אפילו בחצר לא אלא אסור לדדותם אפילו בחצר. **האשה** מדדה את בנה ברה"ר וכ"ש בחצר. והא דאמר ר' יהודה אימתי בזמן שנוטל אחת ומניח אחת אבל אם היה גורר אסור, [והיינו] ברה"ר בלבד, שאם נוטל התינוק רגלו אחת ונשען על רגלו האחרת נמצא כמהלך, אבל אם אינו נשען על רגליו אלא כשמדדתו גורר רגליו נמצאת נושאתו ברה"ר ואסור, אבל בחצר מותר לטלטלו ולשאת אותו. והא דאמר אביי מאן דשחיט תרנגולת לכבשינהו לכרעא בארעא, אי נמי תידלינהו דילמא מנח להן לטופרהא בארעא ועקרה להו לסימנים, הילכתא היא. **מתני' אין מיילדין את הבהמה ביו"ט אבל מסעדין.** כיצד מסעדין, אוחז בולד שלא יפול לארץ ונופח לו בחוטמו ונותן דד לתוך פיו כדי שיינק כו'. וקי"ל דמסעדין (ומלחמין) [ומרחמין] דתנינן, ביו"ט אבל לא בשבת. **ומיילדין את האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת.**

אסיקנא שמדלקת לה חברתה את הנר, ואפילו אם היא סומא מותר להדליק לה נר בשבת דקי"ל ייתובי מייתבא דעתה סברא אי איכא מידי חזייא חבריתאי ועבדה לי. **ואם היתה צריכה לשמן מביאה לה** שמן. כרב אשי דאמר מביאה לה בכלי דרך שערה, נרעצת כלי של שמן בשערה כדי שלא [יהא] הוצאה ביד כדרך המוציאין. ומסקינא כמה דאית לשנויי משנינן. ואם צריכה למאכל מביאין לה.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

צריכה אני. לחילול: **כין שאמרה אין צריכה אני.** וחברותיה אומרות שהיא צריכה מחללין: **כאגפים.** בזרועותיה שאינה יכולה להלך: **חיה ג' ימים וז' ימים וג' יום.** הוזכרו כה לחילוק הלכות חילול שבת ל' מז' עד השלמת ל' וכן ז' מג' עד השלמת ז': **כל צרכי חולה.** והא מיה עד ל' יום קתמת חולה היא: **דבר שאין בו סכנה.** חולה שאם לא יעשו לו רפואה זו אין מקוקן לחות ומ"מ צריך הוא לה: **אומר לארמאי ועושה.** אבל דבר שיש בו סכנה ישראל עצמו עושה לו: **נעגילה.** עד ל' יום לא תטבול מפני הצינה: **שאין בעלה עמה.** והיא עובלת לעהרות: **בעלה מחממה.** לאחר טבילה בתשמיש והגוף מתחמם מן הגוף: **מדורה.** היסק גדול: **הקיז דם.** וכ"ש חולה: **נלאו ליה אבבקא דשאגא.** לא מצאו עצים מוכנים להיסק ביום הקזה ולוה ונקעו כסא של תהכר שהוא מעולה בדמיס: **פסולא דיונה.** מין לרא הוא. ורבינו הלוי אמר (א) בו"ש: (ב) **רבא נלאו ליה ארביעתא.** ספסק: **ויקח מנעליס.** שאין לך ביזוי מן המהלך יקח בשוק: (**מאי) לרכי סעודה.** (לרכי) סעודת הקזה: **ביומא דמלחא.** דהקזה: **דטחלי.** עטול. סומקא חלף סומקא: **עד דנפיק ביסי.** הריח: **מאוניה.** מאזניו מרימין היין: **מריבדא דכוסילתא.** נקבי כלי הפומן שבבאו. פליט"ל: **עד דקפי עחליה.** עטול שלו לף ביין: **בר מנתא ערפי.** בן ג' שנים שטעינה אמו משנקלט ג' עלין הדשין: **לרבנן.** לתלמידיו: **אמרו נחמן איקלע נגבן.** הרבו בסעודה כאילו אני סועד אצלכם: **בר מהפיא ערמה.** דמפרש ואזיל: **ולא אפשר ליה.** לקנות יין: **לשקול זוזא מכא.** זוז רע ופחות שאינו יולא בהוצאה: **ואיזיל לשב חנותא.** ולכן הלוקחים לטוענו תחלה שיהא טוב ויטעום וכשיתן לו הזוז והמנווני ימצאנו רע ולא יקבלנו והוא יולך לחנות אחרת ויעשה כן: **ואי לא.** לאין לו זוז רע: **ולישוף משאה בלידעיה.** בלקחו והתמריס והשומן מתממין אותו: **נישא מי הוה טבא.** חוט השמש שהוא קשה לאדם כלוס מטיב לו: **הילא דכיך זיקא.** ע) אינדרו"ן שיש בו חלוות והרוח נכנסת בהס נכרכת ומתגלגלת בתינדרו"ן: **דילמא שפי ליה אומנא.** מריקו מדמו כמו הסופה יין לתכילו המשבר, ואמר רב הונא בריה דרב יהושע משעה שהדם שותת ויורד כו'. ודייקינן מדלא אמר רב הונא עד שיתחיל הדם להיות שותת ש"מ קודם שתשב על המשבר קאמר, וכאביי עבדינן ולא מחללי שבתא אלא עד שיהא (שותת) הדם שותת ויורד ותשב על המשבר. **אבל** בהא דאמר אביי משום רב יהודה עד מתי פתיחת הקבר ג' ימים בלבד אין הלכה כמותו, ולא כרבא דאמר משמיה דרב יהודה שבעה, אלא קייל"ל בנהרדעי דאמרי חיה שלשה שבעה ושלשים, שלשה, בין אמרה צריכה אני בין אמרה איני צריכה, מחללין עליה את השבת. שבעה, אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת, אמרה איני צריכה אין מחללין עליה את השבת, סתמא עבדינן כמר זוטרא לקולא. שלשים, אפילו אמרה צריכה אני, אין מחללין עליה את השבת,

(א) גי' רש"ש אמרה צריכה אני מחללין לא אמרה צריכה אין כו', (ב) גי' רל"ש אמרה איני צריכה אין מחללין לא אמרה איני צריכה מחללין, (ג) [ויומא פג. פד: כתובות טו. ב"ק מד: נ. ב"מ נ: סנהדרין עט.], (ד) בפ"ש הגירסא לא אמרה צריכה וכן לקמן, (ה) [בילה כב.], (ו) [בבילה שם וכן בשאלתות פרש שמות סי' לא איתא ואמר רב המנונא דבר שאין בו וכו'], (ז) [בילה כב. ע"ש], (ח) [עיין רש"י נעיין ח: ד"ה כדאמר רבא], (ט) עיהיזין עט:, (י) ס"ל ז"ל וה"ג לא איתמר אמר ר"ח כו', (יא) [נקמן קמ:], (יב) [עי' פסחים קיב:], (יג) [מולין קיח.], (יד) ס"ל עגמ, (טו) כן גי' המרדן בתרפיף אולם הגאון מהר"ף הגיה בלא ס"ל רבה, (טז) אין זה בלמו ס"ל לשון תלמוי אבבקלא דבי רב כאילגרונא מעלא' מנחות לג:, (יח) [וע"ע מוס' ניעין ח: ד"ה לא ע"ג],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה פתוח דיונה וכו' בויי"ש. ר"ג עלי כרחיתים:

גליון הש"ס

גמרא משעה שתשב על המשבר. עיין פ"ז מ"ד דאבלות בר"ש:

רבינו חננאל

מר זוטרא מתני אמר רב יהודה אמר שמואל חיה כל זמן שהקבר פתוח. פירוש הקבר, בית הרחם, בין אמרה צריכה אני ובין אמרה איני צריכה מחללין עליה את השבת. נסתם הקבר אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת, אמרה איני צריכה אין מחללין עליה את השבת. ומסקינן לה לשמעתא דא"ל מרימר לרבינא היילכתא כי הא דמר זוטרא ספק נפשות להקל. והוצרכנו לדקדק מאימתי פתיחת הקבר כדי לחלל באותו העת את השבת לעשות צרכי החיה, ואמר אביי משתשב על המשבר, ואמר רב הונא בריה דרב יהושע משעה שהדם שותת ויורד כו'. ודייקינן מדלא אמר רב הונא עד שיתחיל הדם להיות שותת ש"מ קודם שתשב על המשבר קאמר, וכאביי עבדינן ולא מחללי שבתא אלא עד שיהא (שותת) הדם שותת ויורד ותשב על המשבר. **אבל** בהא דאמר אביי משום רב יהודה עד מתי פתיחת הקבר ג' ימים בלבד אין הלכה כמותו, ולא כרבא דאמר משמיה דרב יהודה שבעה, אלא קייל"ל בנהרדעי דאמרי חיה שלשה שבעה ושלשים, שלשה, בין אמרה צריכה אני בין אמרה איני צריכה, מחללין עליה את השבת. שבעה, אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת, אמרה איני צריכה אין מחללין עליה את השבת, סתמא עבדינן כמר זוטרא לקולא. שלשים, אפילו אמרה צריכה אני, אין מחללין עליה את השבת,

צריכה אני בין לא אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת רב אשי מתני הכי מר זוטרא מתני הכי אמר רב יהודה אמר שמואל חיה כל זמן שהקבר פתוח בין אמרה צריכה אני ובין אמרה אין צריכה אני מחללין עליה את השבת נסתם הקבר אמרה [ג]צריכה אני מחללין עליה את השבת לא אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת א"ל רבינא למרימר מר זוטרא מתני לקולא ורב אשי מתני לחומרא הלכתא כמאן א"ל הלכה כמר זוטרא [ד]ספק נפשות להקל מאימתי פתיחת הקבר אמר אביי [ה]משעה שתשב על המשבר רב הונא בריה דרב יהושע אמר [ו]משעה שהדם שותת ויורד ואמרי לה [ז]משעה שחברותיה נושאות אותה באגפיה עד מתי פתיחת הקבר אמר אביי שלשה ימים רבא אמר משמיה דרב יהודה שבעה ואמרי לה שלשים אמרי נהרדעי [ח]חיה ג' ז' ול' ג' בין אמרה צריכה אני ובין [ט]אמרה לא צריכה אני מחללין עליה את השבת ז' אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת אמרה לא צריכה אני אין מחללין עליה את השבת ל' אפי' אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת אבל עושין ע"י ארמאי [י]כדרב עולא בריה דרב עילאי דאמר כל צרכי חולה נעשין ע"י ארמאי בשבת [יא]וכדרב המנונא דאמר רב המנונא [יב]הדבר שאין בו סכנה [יג]אומר לנכרי ועושה אמר רב יהודה אמר שמואל לחיה ל' יום למאי הלכתא אמרי נהרדעי לטבילה אמר רבא לא אמרן אלא שאין בעלה עמה אבל בעלה עמה בעלה מחממה כי הא דברתיה דרב חסדא טבלה בגו תלתין יומין שלא בפני בעלה ואצטניאת ואמטוי לערסה בתריה דרבא לפומבדיתא [יד]אמר רב יהודה אמר שמואל [טו]עושין מדורה לחיה בשבת (בימות הגשמים) סבור מינה לחיה אין לחולה לא בימות הגשמים אין בימות החמה לא [טז](ולא היא ל"ש חיה ול"ש חולה ל"ש בימות הגשמים ול"ש בימות החמה מדאתמר) אמר רב חייא בר אבין אמר שמואל [יז]הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אפי' בתקופת תמוז שמואל צלחו ליה תכתקא דשאגא רב יהודה צלחו ליה פתורא דיונה לרבה צלחו ליה שרשיפא וא"ל אביי לרבה והא קעבר מר משום [יח]בל תשחית [יט]א"ל בל תשחית דגופאי עדיף לי אמר רב יהודה אמר רב לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח [כ]מנעלים לרגליו הקיז דם ואין לו מה יאכל ימכור מנעלים שברגליו ויספיק מהן צרכי סעודה מאי צרכי סעודה רב אמר בשר ושמואל אמר יין רב אמר בשר נפשא חלף נפשא ושמואל אמר יין סומקא חלף סומקא: (סימן שנמסר) [כא]שמואל ביומא דעבד מילתא עבדי ליה תבשילא דטחלי ר' יוחנן שתי עד דנפיק תיהיא מאוניה ורב נחמן שתי עד דקפי טחליה רב יוסף שתי עד דנפיק מריבדא דכוסילתא רבא מהדר אחמרא בר תלתא טרפי אמר להו רב נחמן בר יצחק לרבנן במטותא מינייכו ביומא דהקזה אמרו לביתייכו נחמן אקלע לגבן וכולהו אערומי אסירי בר מהאי ערמה דשרי מאן דעביד מילתא ולא אפשר ליה לישקול זוזא מכא וליזיל לשב חנותא עד דטעים שיעור רביעתא ואי לא ליכול שב תמרי אוכמתא ולישוף מישחא בצידעיה וניגני בשמשא אבלט אשכחיה לשמואל דגני בשמשא א"ל חכימא דיהודאי בישא מי הוי טבא א"ל יומא דהקזה הוא ולא היא אלא איכא יומא דמעלי בה שמשא בכוליה שתא יומא דנפלה ביה תקופת [כב]תמוז וסבר לא איגלי ליה: (היקיל ברוח טעמא שהה סימן) רב ושמואל דאמרי תרוייהו כל המקיל בסעודת הקזת דם מקילין לו מזונותיו מן השמים ואומרים הוא על חיין לא חס אני אחום עליו רב ושמואל דאמרי תרוייהו האי מאן דעביד מילתא לא ליתיב היכא דכריך זיקא דילמא שפי ליה אומנא ומוקים ליה ארביעתא ואתי זיקא ושאיף מיניה ואתי לידי סכנה שמואל הוה רגיל ועבד מילתא בביתא דשב לביניא ואריחא יומא חדא עבד וארגיש בנפשיה בדק וחסר חד אריחא רב ושמואל דאמרי תרוייהו האי מאן דעביד מילתא ליטעום מידי והדר ליפוק דאי לא טעים מידי אי פגע בשכבא ירקא אפיה אי פגע במאן דקטל נפשא מית אי פגע

בדבר

רבא משמיה דרב יהודה אמר שבעה. לכאורה משמע דרבא לטעמיה דבפרק הדר (עירובין דף סח.) גבי ההוא ינוקא דאיסתפוך חמימיה אמר להו רבא ניסיליה לאמיה אם צריכה ניחיימו אגב אימיה דמסתמא ביום שמיני היה קודם מילה שהיה צריך חמין למולו דלאחר מילה מסוכן הוא ובלא אימיה ביום שמיני מחללין עליו שבת והיינו לאחר שבעה דנסתם הקבר בעינן צריכה מיהו לגישנא דאמרי לה לרבא שלשים מיקשי למה צריכה ועוד דבקונטרס פי' התם ניחיימו אגב אימיה ע"י נכרי וכן פירש ר"ח לכך יש לפרש דאביי ורבא ואמרי לה מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וכולהו קיימו כנהרדעי מי

צריכה אני. לחילול: **כין שאמרה אין צריכה אני.** וחברותיה אומרות שהיא צריכה מחללין: **כאגפים.** בזרועותיה שאינה יכולה להלך: **חיה ג' ימים וז' ימים וג' יום.** הוזכרו כה לחילוק הלכות חילול שבת ל' מז' עד השלמת ל' וכן ז' מג' עד השלמת ז': **כל צרכי חולה.** והא מיה עד ל' יום קתמת חולה היא: **דבר שאין בו סכנה.** חולה שאם לא יעשו לו רפואה זו אין מקוקן לחות ומ"מ צריך הוא לה: **אומר לארמאי ועושה.** אבל דבר שיש בו סכנה ישראל עצמו עושה לו: **נעגילה.** עד ל' יום לא תטבול מפני הצינה: **שאין בעלה עמה.** והיא עובלת לעהרות: **בעלה מחממה.** לאחר טבילה בתשמיש והגוף מתחמם מן הגוף: **מדורה.** היסק גדול: **הקיז דם.** וכ"ש חולה: **נלאו ליה אבבקא דשאגא.** לא מצאו עצים מוכנים להיסק ביום הקזה ולוה ונקעו כסא של תהכר שהוא מעולה בדמיס: **פסולא דיונה.** מין לרא הוא. ורבינו הלוי אמר (א) בו"ש: (ב) **רבא נלאו ליה ארביעתא.** ספסק: **ויקח מנעליס.** שאין לך ביזוי מן המהלך יקח בשוק: (**מאי) לרכי סעודה.** (לרכי) סעודת הקזה: **ביומא דמלחא.** דהקזה: **דטחלי.** עטול. סומקא חלף סומקא: **עד דנפיק ביסי.** הריח: **מאוניה.** מאזניו מרימין היין: **מריבדא דכוסילתא.** נקבי כלי הפומן שבבאו. פליט"ל: **עד דקפי עחליה.** עטול שלו לף ביין: **בר מנתא ערפי.** בן ג' שנים שטעינה אמו משנקלט ג' עלין הדשין: **לרבנן.** לתלמידיו: **אמרו נחמן איקלע נגבן.** הרבו בסעודה כאילו אני סועד אצלכם: **בר מהפיא ערמה.** דמפרש ואזיל: **ולא אפשר ליה.** לקנות יין: **לשקול זוזא מכא.** זוז רע ופחות שאינו יולא בהוצאה: **ואיזיל לשב חנותא.** ולכן הלוקחים לטוענו תחלה שיהא טוב ויטעום וכשיתן לו הזוז והמנווני ימצאנו רע ולא יקבלנו והוא יולך לחנות אחרת ויעשה כן: **ואי לא.** לאין לו זוז רע: **ולישוף משאה בלידעיה.** בלקחו והתמריס והשומן מתממין אותו: **נישא מי הוה טבא.** חוט השמש שהוא קשה לאדם כלוס מטיב לו: **הילא דכיך זיקא.** ע) אינדרו"ן שיש בו חלוות והרוח נכנסת בהס נכרכת ומתגלגלת בתינדרו"ן: **דילמא שפי ליה אומנא.** מריקו מדמו כמו הסופה יין לתכילו המשבר, ואמר רב הונא בריה דרב יהושע משעה שהדם שותת ויורד כו'. ודייקינן מדלא אמר רב הונא עד שיתחיל הדם להיות שותת ש"מ קודם שתשב על המשבר קאמר, וכאביי עבדינן ולא מחללי שבתא אלא עד שיהא (שותת) הדם שותת ויורד ותשב על המשבר. **אבל** בהא דאמר אביי משום רב יהודה עד מתי פתיחת הקבר ג' ימים בלבד אין הלכה כמותו, ולא כרבא דאמר משמיה דרב יהודה שבעה, אלא קייל"ל בנהרדעי דאמרי חיה שלשה שבעה ושלשים, שלשה, בין אמרה צריכה אני בין אמרה איני צריכה, מחללין עליה את השבת. שבעה, אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת, אמרה איני צריכה אין מחללין עליה את השבת, סתמא עבדינן כמר זוטרא לקולא. שלשים, אפילו אמרה צריכה אני, אין מחללין עליה את השבת,

לג א ב ג מיי' פ"ג מהל' שבת הלכה יג סמג לאוין סה טוש"ע ס"ש סימן שלו סעיף ג:
לד ד מיי' שם טוש"ע שם ס"ד:
לה ה מיי' שם הלכה י סמג שם טוש"ע ס"ש סי' שכח סעיף יח:
לו ו מיי' שם הלכה יד סמג שם טוש"ע ס"ש סימן שלו סעיף ו:
לז ז מיי' וסמג שם טוש"ע ס"ש סימן שכח סעיף יח:

תורה אור השלם

1 כִּי תִצוֹר אֶל עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ לְתָפְשָׂהּ לֹא תַשְׁחִית אֶת עֵצָהּ לְנַדֵּחַ עָלָיו גַּרְזֶן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל וְאֹתוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לָבֹא מִפָּנֶיךָ בַּמָּצוֹר:
דברים כ יט

לעזי רש"י

בוי"ש. עין תאשור. **פלימ"א [פלימא"ה].** איזמל (להקות דם).

מוסף רש"י

ספק נפשות להקל. דיני נפשות, דהא והמילו הטעה מיהו (כתובות סו. ב"ק מד: סנהדרין עט.). **מדורה.** היסק גדול (עירובין עט.). **דעבד מילתא.** הקזה (חולין קיא.).

רבינו חננאל (המשך)

אלא עושין לה ע"י ארמאי כדרב עולא בריה דרב עילאי דאמר כל צרכי חולה נעשין ע"י ארמאי וכדרב המנונא דאמר דבר שאין בו סכנה אומר לגוי ועושה. חיה לא תטבול בתוך שלשים יום שמא תצטנן. אמר רבא לא אמרן אלא שאין בעלה עמה, אבל בעלה [עמה בעלה] מחממה. **אמר רב יהודה אמר שמואל עושין מדורות לחיה בשבת, סבור מינה לחיה אין לחולה לא [בימות הגשמים אין] בימות החמה לא וכו'.** ומסקינן ממנא דשמואל הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה ואפילו בתקופת תמוז, שמעינן מינה אפילו לחולה ואפילו בימות החמה. **שמואל צלחו ליה תכתקא דשאגא.** פי', שמואל הקיז דם ולא היה לו עצים מוכנים להדליק ולהתחמם בהן, ובקעו לו שידה שהיו עצה עצי שאגא והן יקרים להודיע שאם יתמהמה עד שיביאו לו עצים יסתכן, וכדמתרגי' ויבקע עצי העולה, וצלח אני דעלתא. **רב יהודה צלחו ליה פתורא.** פי' שולחן הנשרי מעצי יונס והן יקרים, פי' יאבנוס. **ורבה צלחו ליה שרשיפא,** והוא הדום לכסא. וכולן טעם אחד, שאם לא יתהרו להתחמם יסתכנו. פי' זוזא מכא, זוז מעוך, שנתמעך מטבע הצורה ונראה כאסימון. **דעביד מילתא,** באותו היום שמקיז דם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות